



Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoutus

Toimenpidesitoumukset / tilanne tammikuu 2015

Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksesta sovittiin joulukuussa 2013 kestävän kehityksen toimikunnassa. Yhteiskuntasitoutus lanseerattiin maaliskuussa 2014. Yhteiseen raamiin ja yhteisiin tavoitteisiin pääsemiseksi eri tahoja pyydetään mukaan antamaan omat konkreettiset, mitattavat ja seurattavat toimenpidesitoumukset, jotka luovat/ovat uutta sen antajalle (toimintamalli, tuote, markkina, tavoite, kumppanuus). Eri tahojen antamat toimenpidesitoumukset voivat kohdistua yhteen tai moneen kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen tavoitteeseen (8).

Sitoumusprosessi on edelleen käynnistysvaiheessa. Kyseessä on koko yhteiskuntaa osallistava uusi väline, jonka pilotointi ja käyttöönotto vaatii aikaa ja kehittämistä. Toistaiseksi sitoumusten määrä on niin pieni, että niiden välittömät vaikutukset koko yhteiskunnan tasolla ovat vähäiset.

Sitoumusprosessissa on kuitenkin suuri potentiaali laajempiinkin vaikutuksiin. Jos sitoumusten määrä saadaan sata- tai tuhatkertaistumaan, todellisia vaikutuksia alkaa syntyä. Onnistuakseen tämä vaatii innostuneen kriittisen massan, joka edelleen vetää puoleensa uusia toimijoita. Koko prosessin onnistumisen kannalta on olennaista, miten sitoumusten lukumäärä onnistutaan moninkertaistamaan ja hyviä esimerkkejä monistamaan.

Sitoumusprosessin lähiaikojen tavoitteena tulisi olla

- 1. sitoumusten määrän kertaluokan nosto (1000x)*
- 2. yhteistyö ja toimijaklustereiden synty toimialojen rajojen yli*
- 3. sitoumusten laadun ja kunnianhimon tason nosto*

Toimenpidesitoumusten laajempi arviointi on siten vielä vaikeaa:

1. Sitoumusprosessi on nuori. Monien sitoumusten vaikutukset näkyvät vasta myöhemmin.
2. Sitoumuksia on vähän ja sitoumusten kirjo on laaja. Hyvin erilaisia asioita, kuten ruokahävikkiä tai rakennusten elinkaarta, on vaikea arvioida yhteismitallisesti.
3. Kaikki tavoitteet, kuten ympäristötietoisuuden lisääminen, eivät ole numeerisesti mitattavia. Tällöin on turvaututtava ilmiötä epäsuorasti kuvaaviin mittareihin.
4. Muuttuvassa ja monimutkaisessa maailmassa yksittäisen sitoumuksen vaikutusta on vaikea erottaa yksiselitteisesti muista vaikuttavista tekijöistä.

1. Sitoumuksien kirjo ja tehtävä on laaja; suppea vai laaja näkökulma - ydintehtävään vai toimitilaan liittyvä?

Tehdyt sitoumukset ovat yhteiskuntasitoumuksen näkökulmasta oikeansuuntaisia ja ne edistävät kestävän kehityksen strategian kahdeksaa painopistealuetta. Sitoumusten kokoluokassa ja kunnianhimossa on suurta vaihtelua. Osa sitoumuksista on hyvin konkreettisia, ja osa vaikeammin mitattavia

Sitoumukset voidaan karkeasti ottaen jakaa kolmeen osaan. Niihin joissa:

- edistetään oman toiminnan viherryttämistä tai organisaation sosiaalista vastuuta
- niihin joissa vaikutukset ja toimet leviävät laajemmin yli organisaation omien rajojen, sisältäen ydintehtävään liittyviä toimia
- ja niihin joissa organisaation sitoumus on levittää sitoumusta

Voisi ajatella, että organisaation ydintehtävään liittyvät sitoumukset olisivat merkittävimpiä pitkän aikavälin vaikutuksien kannalta ja todellista muutosta tekevinä. Toimitilaan liittyvät sitoumukset ovat tyypillisiä oman toiminnan viherryttämissitoumuksia, joita ei niitäkään voi vähätellä. Kuitenkin esim. jos kaikki hallinnonalat toimisivat kuten OKM (ja PLM sekä MMM tulossa), eli kiinnittäisivät sitoumuksen ydintehtävään, olisi vaikuttavuus oletettavasti suurempaa?

2. Sitoumus sisäisen keskustelun herättäjänä ja laajemman muutoksen välineenä

Moni sitoumus voi näyttää pieneltä ja kunnianhimottomalta, mutta sen takana on voinut olla koko henkilökuntaa osallistava keskustelu. Organisaation sisäinen keskustelu ja pohdinta oman toiminnan parantamisesta ja kestäväen kehityksen edistämisestä omalla toiminnalla voi olla sitoumuksen lopputulemaa tärkeämpi.

Onko päiväkodin sitoumus luopua paperikäsiyyhkeistä liian vähäpätöinen? Pieneltä näyttävät sitoumukset voivat olla antajalleen suuria ja niiden kerrannaisvaikutukset isompia kuin ajatellaan. Paperiäsiyyhkeiden kautta kestäväen kehityksen asioita on käyty päiväkodissa läpi, ja lapset vievät viestiä edelleen kotiin ja opettavat samalla vanhempiaan.

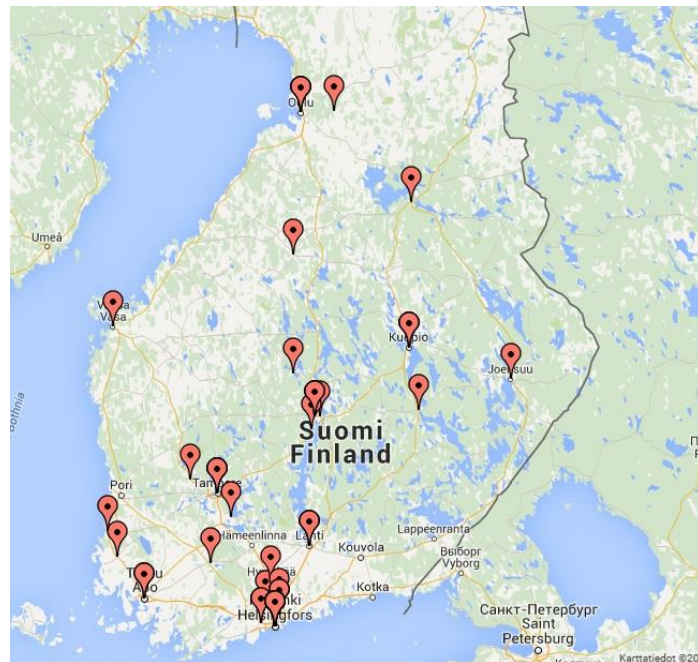
3. Sitoumuksia nyt reilu 100 kpl

Toimenpidesitoumuksia on annettu tammikuuhun 2015 mennessä **123 kappaletta (joista 6 ei ole vielä julkaistu)**. Sitoumuksen on antanut noin **86 erillistä tahoa**.

Kestäväen kehityksen toimikunnasta sitoumuksen on antanut 21 **tahoa eli 46%** (toimikunnassa 45 varsinaista jäsentä).

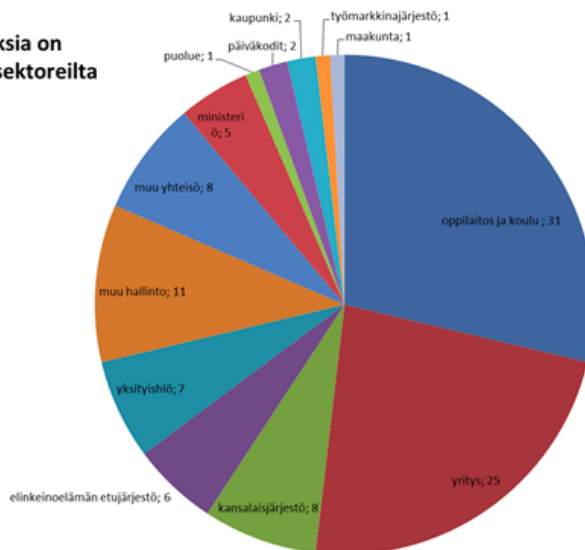
Sitoumuksia on annettu pääosin **Etelä-Suomesta**, mutta kaukaisin sitoumus on tehty Aurinkorannikolla (Aurinkorannikon suomalainen koulu)

Toimenpidesitoumusten **kestoksi** eri organisaatiot ovat yleisimmin antaneet **1-5 vuotta**, mutta 10 vuotta ja jopa 25 vuotta (yksityishlö) kestäviä sitoumuksia on annettu.



4. Sitoumuksia annettu kaikilta yhteiskunnan sektoreilta

Toimenpidesitoumuksia on annettu seuraavilta sektoreilta (kpl)



Sitoumuksia on annettu oppilaitoksista ja kouluista (31 kpl), yrityksistä (25 kpl), kansalaisjärjestöistä (8 kpl), elinkeinoelämän etujärjestöistä (6 kpl), muu hallinnon edustajilta (11kpl), muilta yhteisöiltä (8kpl), ministeriöiltä (5kpl), puolueilta (1 kpl), päiväkodeilta (2 kpl) kaupungeilta (2 kpl), työmarkkinajärjestöiltä (1 kpl), maakunnilta (1 kpl) ja yksityishenkilöiltä (7 kpl).

5. Toimenpidesitoumukset ovat kohdistuneet melko tasaisesti kaikkiin kahdeksaan tavoitteeseen

Kun toimenpidesitoumus annetaan, tulee sitoumuksen antajan merkitä tietokantaan ensisijainen yhteiskuntasitoumuksen tavoite, johon toimenpidesitoumus kohdistuu. Tämä ei ole aina yksiselitteinen valinta ja riippuu sitoumuksen antajan omasta näkemyksestä. Siten jakaumaa, mihin tavoitteisiin toimenpidesitoumuksia on annettu, tulee tarkastella vain suuntaa antavana arviona.

Eniten sitoumuksia on *ensisijaisesti* kohdistettu tavoitteisiin:

- Luonnon kantokykyä kunnioittavat elämäntavat 30 kpl,
- Resurssiviisas talous 17 kpl,
- Yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin 16 kpl,
- Hiilineutraali yhteiskunta 14 kpl

Vähiten sitoumuksia on *ensisijaisesti* kohdistettu tavoitteisiin:

- Vaikuttavien kansalaisten yhteiskunta 10 kpl
- Luontoa kunnioittava päätöksenteko 8 kpl
- Kestävät yhdyskunnat ja paikallisyhteisöt 4 kpl
- Työtä kestävästi 9 kpl

6. Toimenpidesitoumuksista suurin osa sisältää mitattavia tavoitteita

Noin puolet eli 57 kappaletta sitoumuksista sisältää mitattavia tavoitteita. Muiden haastaminen on asetettu tavoitteeksi yhdessätoista sitoumuksessa.



6.1 Sitoumuksen tekijä antaa itse mittarit

Sitoumuksen antaja kertoo kirjatessaan sitoumuksen tietokantaan miten seuraa sitoumusta. Sitoumuksia seurataan ja mitataan niiden omista ja antajansa lähtökohdista käsin. Sitoumuksien indikaattorit voivat siten olla hyvinkin heterogeenisiä, riippuen täysin siis itse sitoumuksesta.

Sitoumuksia voidaan seurata sekä laadullisilla että numeerisilla mittareilla. Joissakin tapauksissa mittari voi olla tyyppiä kyllä/ei (esim. onko koulutus toteutunut vai ei), tai se voi mitata toteumaa (% tavoitteesta, kWh, m3, kg, Co2, jne.).

Sitoumusten etenemisestä raportoidaan samaan sitoumus2050.fi –tietokantaan, jonne ne on tavoitteittain syötetty. Ensimmäinen raportointikierron tehtiin tammikuussa 2015. Silloin tilanneraportin antoi 25 sitoumuksen antanutta organisaatiota. Mikäli sitoumuksen seurantaluvut eivät ole vielä saatavilla, sitoumuksen antaja voi raportoida myöhemmin kevään aikana. Yhteensä raporteja on tähän mennessä tehty 66 kappaletta, joista kahdeksan on yksityishenkilön tekemää. Raportoinnissa kysytään myös sanallista etenemistä, sitoumuksen antaja valitsee sopivan luonnehdinnan annetuista (etenee hyvin, etenee hitaammin, sitoumus kokonaan saavutettu jne.)

Suomen kestävä kehityksen ”iso kuva” on esillä Findikaattori.fi palvelussa, josta voi ajantasaisesti nähdä kestävä kehityksen tilan Suomessa. Tila on kuvattu kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumuksen kahdeksan tavoitteen ja niitä kuvaavien indikaattoreiden kautta. Mikäli sitoumuksia olisi tuhansia, niistä voitaisi laskea esim. niiden tavoitteena oleva hiilipäästöjen laskupotentiaali (esim. jollain toimialalla tai esim. kiinteistöjen osalta), ja verrata sitä Suomen kokonaislukuihin vastaavalla osa-alueella.

6.2. Haaste-elementtiä ei hyödynnetä kuin 10%:ssa toimenpidesitoumuksia

Vain pieni osa sitoumuksista sisältää jonkin toisen tahon haastamisen. Haastaminen voisi kuitenkin olla sitoumuksen levittämisen kannalta olennainen toimenpide. Kun sitoumus kirjataan tietokantaan, on tietokannan sivuilla Haasta- linkki. Haasteet eivät kuitenkaan näy muille osapuolille kuin sille, jolle haaste on lähtenyt. Haasteiden vaikuttavuutta voitaisiin lisätä tekemällä ne näkyväksi ja laittamalla automaattiseksi sitoumuksen tekemisen osaksi toisen (tai useiden) organisaation haastamisen.

7. Toimenpidesitoumuksen kriteeri ”Uusi toimijalle” on monelle sitoutujalle vaikea

SITOUKSET PÄÄTAVOITTEITTAIN



Osa sitoumuksista näytti perustuvan organisaation olemassa oleviin ohjelmiin ja tavoitteisiin, joten on vaikea nähdä mitä lisäarvoa sitoumus tuo antajalleen ja kestävä kehityksen tavoitteille. Vaikka toimenpidesitoumuksen kriteereissä yhtenä kohtana on, että sitoumuksen tulee olla uusi antajalle, ei tämä suinkaan aina täyty. Tarkkaa prosenttia kuinka moni sitoumuksista luo oikeasti uutta on vaikea antaa. Vaikka sitoumus ei olisikaan täysin uusi antajalleen, saattaa se silti luoda uusia toimintamalleja, kiihdyttää keskustelua tms. antajan organisaatiossa. Tietokantaan lisättiin alkuvaiheessa kohta jonne sitoumuksen antajan tulee kirjoittaa mitä uutta sitoumus sisältää toimijalle, tätä kohtaa kaikki eivät ole täyttäneet.

8. Eniten toimenpidesitoumuksia on antanut kasvatus- ja opetussektori

Sitoumuksia tältä sektorilta on tullut noin 40% kaikista sitoumuksista eli yhteensä 41 kpl. Mukaan yhteislukuun on laskettu koulut, oppilaitokset, päiväkodit, korkeakoulut, opetusalan järjestöt, opetus- ja kulttuuriministeriö.

Varhaiskasvatus-, koulu- ja opetussektorilla sitoumus leviää nopeimmin johtuen suureksi osaksi OAJ:n ja OKKA-säätiön sekä niiden kumppaneiden haastekampanjasta ja innostuneista sekä kestäväan kehitykseen sitoutuneista ihmisistä. Koulu- ja opetussektori on ollut itse aktiivinen ja tehnyt aineistoa ja levittänyt käytännön ohjeet/mallin sitoumukseen mukaan tulosta omalle sektorilleen. Sitoumusta harkinneille on siis annettu malleja ja vaihtoehtoja (3kpl) mihin sitoumuksen voi kohdistaa. Tämä lienee merkittävästi helpottanut sektorin mukaan tuloa. Sektorin sisällä on monia järjestöjä joiden oma pääasiallinen toimenpidesitoumus on eri oppilaitosten ja koulujen mukaan saaminen sitoumukseen. Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksista on myös viestitty ahkerasti sektorin omissa kanavissa (netti ja tapahtumat). Sitoumus oli mm. Ympäristökasvatuspäivien 2014 (lokakuu) toinen pääaihe.

8.1. Koulujen ja oppilaitosten arki sitoumusten pääasiallinen kohde

Sektorin sitoumuksista suurin osa liittyy koulujen, oppilaitosten ja muiden organisaatioiden arjen toimintaan. Sektorin sitoumuksista 19 kpl liittyy ruokailuun (biojäte, luomuruoka), matkustamiseen, hiilijalanjäljen pienentämiseen, hankintoihin, paperin ja sähkön kulutukseen, osallisuuden vahvistamiseen.

Toiseksi suurin määrä sitoumuksia, 11 kpl, tavoittelee kestäväan kehityksen sertifikaattia kouluunsa tai oppilaitokseen. Myös Vihreän lipun tavoittelevia päiväkoteja on muutamia.

Peräti 9 eri organisaatiota on antanut yht 11 sitoumusta jossa ne sitoutuvat antamaan tukea omille yksiköilleen, tukemaan muita kestäväan kehityksen edistämässä tai levittämään sitoumusta. Nämä organisaatiot ovat kaupunkien koulutus-sivistystoimia (2 kpl), vapaan sivistystyön järjestöjä ja verkostoja sekä opetus- ja kulttuuriministeriö.

”Helmet”:

- Savon koulutuskuntayhtymän sitoumukset kaikkien toimipaikkojen sertifiointista, hankintastrategian uudistaminen sisältämään kestäväan kehityksen kriteerejä sekä hankekriteerin uudistaminen sisältämään kestäväan kehityksen näkökohtia
- OKKA-säätiön sitoumukset, joista esimerkillisenä etenkin opetus- ja kasvatussektorin kestäväan kehityksen haastekampanja, jonka tavoitteena oli, että mahdollisimman moni opetus- ja kasvatussektorin organisaatio antaa kestäväan kehityksen toimenpidesitoumuksen. Tavoitteena vuodelle 2015 250 uutta sitoumusta
- Metropolia ammattikorkeakoulum tavoite pienentää hiilijalanjälkeä uudella kampusalueella sekä uutena toimintana kestäväan kehityksen sivuaineen opetuksen aloittaminen
- Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry sitoutuu luomaan välineitä, jotka auttavat LYKE-toimipisteissä ja niiden kautta kouluissa ja varhaiskasvatuksen toimipisteissä yhteiskuntasitoumusten tekemistä
- Vapaa Sivistystyö ry, (Kansalaisopistojen Liitto, Suomen Kansanopistoyhdistys, Bildningsalliansen) sitoutuu tuomaan kestäväan kehityksen periaatteet oppilaitoksissa läpäiseviksi teemoiksi ja osaksi järjestöjen toimintaa
- Opetus- ja kulttuuriministeriö ottaa kestäväan kehityksen yhteiskuntasitoumuksen tavoitteet ja periaatteet huomioon strategioissaan sekä alaisten virastojen ja laitosten ohjauksessa

8.2. Opetus- ja kulttuuriministeriön sitoumus koskee koko hallinnonala

Erikseen on nostettava opetus- ja kulttuuriministeriön sitoumus, joka on merkittävä malli muille hallinnonaloille. Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut sitoumuksen kestäväan kehityksen ja yhteiskuntasitoumuksen ottamiseksi esille kaikkien hallinnonalansa toimijoiden kanssa käytävissä tavoite- ja tuloskeskusteluissa. Tämän toteuttamiseksi luodaan ensi vaiheessa ministeriön sisällä yhdenmukainen ohjeistus osastoille ja yksiköille tavasta kuinka kestävä kehitys ja yhteiskuntasitoumus otetaan esille keskusteluissa vuonna 2015. Tarkoitus on lisäksi tuottaa keskustelutilanteessa jaettava kannustava paperi muistitueksi ja ohjeeksi keskusteluosapuolelle siitä mitä hallinnonalaltamme asiassa toivotaan. Toteutumista kartoitetaan seuraavina vuosina niin ministeriön itsensä kuin hallinnonalan

osalta. Keskusteluissa myös tähdennetään ja kannustetaan, että kaikkea aiempaa kestäväns kehityksen toimintaa jo luotuine ohjelmineen tulee luonnollisesti jatkaa. Yhteiskuntasitoutumus ei korvaa tai lakkautaa aiempia toimenpiteitä. Päinvastoin, se antaa kestäväns kehityksen edistämisen tueksi aiempaa selkeämmän tavoitteiston.

8.3. Sektorin nykyinen kestäväns kehityksen työ ja mahdollisuudet

Kestäväns kehitykseen liittyväns tietoisuuden ja osaamisen lisääminen on oleellisen tärkeää, jotta selvittään ilmastonmuutoksen, kasvavan luonnonvarojen kulutuksen, monimuotoisuuden kaventumisen ja kehityskysymysten tuomista haasteista. Suomalainen koulujärjestelmä on avainasemassa kestäväns kehityksen osaamisen kääntämisessä seuraavaksi kansalliseksi menestystarinaksemme. Sektorin työ kestäväns kehityksen parissa on merkittäväns, sillä sektori tavoittaa karkeasti ottaen lähes 900 000 opiskelijaa peruskouluissa, lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa jokainen arkipäivä. Ammattikorkeakouluissa, korkeakouluissa, koulutuskeskuksissa, kansanopistoissa, kesäyliopistoissa ja muissa oppilaitoksissa opiskelee vuosittain lisäksi noin 1 miljoonaa opiskelijaa.

Suomessa on tällä hetkellä lähes 400 päiväkotia, koulua ja oppilaitosta, jotka tekevät systemaattista kestäväns kehityksen työtä Oppilaitosten kestäväns kehityksen sertifikaatin tai Vihreän lipun kriteereihin perustuen. Näistä jokaisella on jo olemassa tulevaisuuden tavoitteita, jotka voitaisiin suoraan kirjata yhteiskuntasitoutumuksen toimenpidesitoutumukseksi. Vihreän lipun ja kestäväns kehityksen sertifioitujen koulutusorganisaatioiden toiminnassa kestävä kehitys on kytketty johtamiseen, opetus- ja kasvatustyöhön sekä toimintakulttuuriin. Näiden edelläkävijöiden lisäksi Suomessa on satoja päiväkoteja, kouluja tai oppilaitoksia, joissa merkittäväns kestäväns kehityksen työtä tehdään ilman tavoitetta sertifioinnista.

Koulujen ja oppilaitosten toimenpiteet kestäväns kehityksen edistämässä keskittyvät opetuksen sisältöjen ja menetelmien kehittämiseen sekä arjen käytäntöjen parantamiseen. Nousevina teemoina ovat sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyteen liittyvät asiat, kuten henkilöstön ja opiskelijoiden turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen, kiusaamisen ja syrjäytymisen ehkäisy sekä monikulttuurisessa ympäristössä toimiminen. Kysymys on osittain siitä, että sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyteen liittyviä asioita ei aiemmin ole osattu linkittää kestäväns kehitykseen. Myös muiden yhteiskunnan toimijoiden kanssa tapahtuva yhteistyö kestäväns kehityksen edistämiseksi on lisääntymässä.

Koulujen ja oppilaitosten merkittävin potentiaali kestäväns kehityksen edistämässä liittyy kasvatusta ja opetustyöhön. Sen keskeisenä tavoitteena on kestäväns elämäntavan ja muutoksen tekemisen taitojen oppiminen. Työelämän kestäväns kehityksen osaamistarpeet lisääntyvät nopealla vauhdilla. Koulujärjestelmän tulee ehdottomasti pysyä tässä kehityksessä mukana. Ideaalia olisi, että koulutus toimisi kestäväns tulevaisuuden yhteiskunnan rakentamisen ja muutoksen edelläkävijänä. Tähän tähtää myös Unescon uusi kestäväns kehityksen kasvatuksen maailmanlaajuinen ohjelma (Global Action Programme on Education for Sustainable Development).

Nuorten keskuudessa on tutkimusten mukaan havaittavissa arvomuutoksia, jotka varmasti osittain ovat seurausta formaalin koulujärjestelmän kautta tapahtuneesta oppimisestä (esimerkiksi osa nuorista kritisoii materialistista elämäntapaa). Toisen asteen ammatillisilta opettajilta saatu viesti on se, että koulutukseen tulevissa opiskelijoissa on tapahtunut vuosituhatvuotisen alun aikana selkeä muutos ympäristötietoisempaan suuntaan – todennäköisesti merkittäväns osalta perusopetuksen kestäväns kehityksen kasvatuksen tuloksena. Päiväkodeilta ja kouluilta on tullut palautetta myös siitä, että etenkin päiväkotilapset ja alakoululaiset opettavat kestäväns kehityksen asioissa vanhempiaan.

Ympäristöasioita merkittävämmät kestäväns kehityksen näkökulmat oppilaitosten työympäristöissä liittyvät sosiaaliseen kestävyteen. Esimerkkejä ovat lasten ja nuorten ehjästä kasvusta huolehtiminen, syrjäytymisen ehkäisy, moniarvioiseen maailmaan kasvattaminen ja terveisiin elämäntapoihin ohjaaminen. Näitä tavoitteita ei pystytä saavuttamaan pelkästään opetuksen keinoin, vaan kysymys on oppilaitosyhteisöjen toimintakulttuurista, tukipalveluista ja verkottumisesta muun yhteiskunnan kanssa. Jos koulujärjestelmämme epäonnistuu sosiaalisen kestävyden edistämisen tehtävässään, ovat seuraukset yhteiskunnalle kalliit.

Maailman tulevaisuuden kannalta äärimmäisen tärkeä asia on aikuisväestöön vaikuttaminen. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen kohdalla ei voida odottaa 10 - 20 vuotta, että tämän päivän lapsista kasvaa vaikuttajia, jotka tekevät tarvittavat muutokset. Siksi on tärkeää, että esimerkiksi vapaa sivistystyö on toimialana vahvasti mukana elinikäisen kestävä kehityksen tietojen ja taitojen oppimisen edistämässä. Tämäkään ei vielä riitä, vaan tarvitaan kipeästi uusia ratkaisuja formaalin koulujärjestelmän ulkopuolella tapahtuvaan kestävä kehityksen tietoisuuden lisäämiseen ja ihmisten käyttäytymiseen vaikuttamiseen. Kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumuksen tueksi kehitettävässä sosiaalisen median alustassa on valtava potentiaali informaalin oppimisen ja kansalaisten kestävä elämäntavan edistämiseen. Samalle se mahdollistaa koulujärjestelmän verkottamisen muiden yhteiskunnan toimijoiden kanssa kestävä tulevaisuuden rakentamisessa ja uusien innovaatioiden tuottamisessa.

9. Yrityksien sitoumukset ovat konkreettisia ja kunnianhimoisia

Yritykset ovat antaneet toiseksi eniten toimenpidesitoumuksia, eli noin 20 % julkaistuista sitoumuksista. Yritysten sitoumukset ovat lähes kaikki hyvin konkreettisia ja niiden omasta liiketoiminnasta lähteviä.

Yritysten sitoumukset ovat jakautuneet melko tasaisesti kolmeen tavoitteeseen; eniten on annettu sitoumuksia tavoitteisiin: Luonnon kantokykyä kunnioittavat elämäntavat (24 %), Hiilineutraali yhteiskunta (24 %) sekä Resurssiviisas talous (20 %) (ks. kuva alla)

Yritysten sitoumukset ovat kirjoiltaan moninaisia. Suurin osa sitoumuksista kohdistuu oman toiminnan parantamiseen, läpinäkyvyyteen tai henkilöstön hyvinvointiin. Eniten on resurssitehokkuuden parantamiseen sekä päästöjen vähentämiseen tähtäviä sitoumuksia. Muutama sitoumus kohdistuu työllistämiseen, erityisesti nuorten ja vajaakuntoisten ihmisten. Joukossa on myös täysin uudenlaisia avauksia mm. tutkimushankkeista, joita ei ilman sitoumusta kenties olisi laitettu alkuun. Merkittävänä avauksena mainittakoon esimerkiksi Arkkitehtitoimisto Kanttia2 sitoumus (500 vuotta terveenä säilyvät talot), joka on herättänyt mielenkiintoa siinä määrin alan toimijoissa että aiheen ympärille on alkanut syntyä kiinnostuneiden yritysten, tutkijoiden, yliopistojen ja muiden organisaatioiden klusteri.

"Helmet":

- S-ryhmän sitoumus, jossa kaikille toimipaikoille asetetaan energiankulutustavoite ja sitä seurataan. Puolet S-ryhmän käyttämästä sähköstä vuonna 2016 tulee tuulivoimasta. Lisäksi S-ryhmä sitoutuu kouluttamaan nuorista kaupan alan ammattilaisia
- Solved – the Cleantech Company luo maailman suurimman cleantech – yhteisön.
- Arkkitehtitoimisto Kanttia2 sitoutuu suunnittelemaan rakennuksia jotka kestävät 500 vuotta (sis, muuntojoustavuus). Tämä sitoumus on herättänyt jo mielenkiintoa alallaan ja on syntymässä klusteri ja tutkimushanke, jossa aihetta selvitetään. Sitoumus on poikunut yhteydenottoja ja työtarjouksia mm. kolmannelta sektorilta.
- Outotec tekee yhdessä Aallon kanssa tutkimushankkeen jossa selvittävät kaivostoiminnan tulevaisuuden toimilupaa. Tulokset valmiina 2015 lopussa, hanke alkanut
- Parkkisähkö, miljoona sähköauton latauspistettä Suomeen
- Oy Karl Fazer Ab, ruokahävikin pienentäminen ravintoloissa (keittiö- ja esillelaittohävikki, lautashävikki), kehitetään tapaa mitata ruokahävikin määrää kaikissa ravintoloissamme ja tapaa mitata lautashävikin määrää
- Kotipizza, raaka-aineiden alkuperä esille, käyttöön vain MSC sertifioitua kalaa, luomua lisää jne.
- Sita Suomi, Osatyökykyisen henkilön työllistäminen. ala on vaativa joten sitoumus on myös kunnianhimoinen ja vaativa
- Vapo; sitoutunut rakentamaan kaikille turvetuotannossa oleville tuotanto-alueille parhaan käyttökelpoisen vesienkäsittelytekniikan mukaiset vesienkäsittelyjärjestelmät, Lisäksi sitoutunut myös siihen, että vuodesta 2016 lähtien uusien turvetuotantoalueiden kiintoaine- ja humuskuormitus on pienempi kuin saman alueen vesistökuormitus lähtötilanteessa ennen turvetuotantoa. Tuottaa turvetta vain luonnontilaltaan muuttuneilla, pääasiassa metsäojitetuilla turvemaidella. Julkistaa verkkosivuillaan kaikkien tuotantoalueiden vastuuhenkilöt sekä riippumattomien konsulttitoimistojen viranomaisille laatimat päästö- ja tarkkailuraportit. Vapo lisää jatkuvatoimisten mittareiden käyttöä kuormituksen monitoroinnissa ja julkistaa tulokset verkossa.

9.1. Yritykset ovat merkittävässä osassa tavoitteiden saavuttamisen kannalta

Yritysten mukaan saaminen sitoumusprosessiin alusta pitäen on ollut tärkeää. Ilman yritysten konkreettista panosta jäisi sitoumusprosessi vain hallinnon harjoitukseksi eikä sitoumuksen alkuperäinen ajatus isosta muutoksesta olisi mahdollista. Yritykset voivat olla ison muutoksen ajureita.

Yrityksillä on avaimet ja ideat uusien ratkaisumallien kehittämiseksi. Toisaalta yritysten sekä taloudellinen, ekologinen ja sosiaalinen jalanjälki on suuri – sekä hyvässä että pahassa. Eri tutkimuslaitokset ja kansainväliset rahoituslaitokset ovat arvioineet, että tulevaisuudessa pitäisi tuottaa kymmenyksellä nykyisistä resursseista parempaa hyvinvointia ihmisille ja parempaa tuottoa yrityksille. Muutoksia siis tarvitaan teknologioissa ja tuotantotavoissa, mutta markkinoille tarvitaan myös täysin uudenlaisia palvelu- ja tuotekonsepteja. Parhaassa mahdollisessa tapauksessa tuloksena on ”resurssiviisas” talous. Yritykset voivat ratkoa kestävän kehityksen haasteita myös sosiaalisesti ja ympäristön kannalta kestäville investoinneilla ja mahdollistaa uusien kestävän talouden ja yhteiskunnan ratkaisujen maailmanlaajuisen levityksen ja käytön. Ratkaisujen tarjoamisesta megaluokan ongelmiin voi tulla, ja on jo tullutkin, isoa liiketoimintaa monelle suomalaiselle yritykselle.

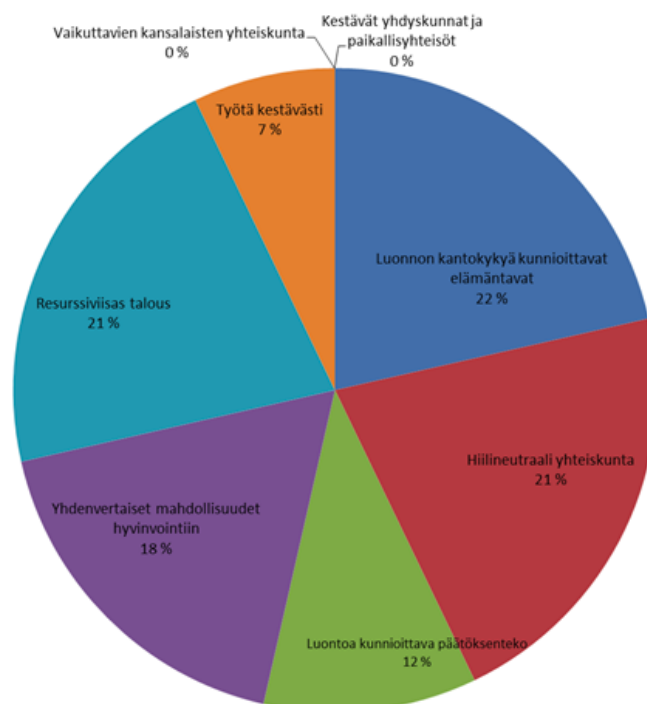
9.2. Yritysten mukaan tulo on merkittävää myös prosessin kannalta

Yritysten sitoumuksia voidaan pitää painoarvoltaan merkittävänä, sillä yrityksillä on erityinen kynnys lähteä mukaan sitoumuksen kaltaisiin aloitteisiin. Yritysten sitoumukset ovat siis merkittäviä sitoumusprosessin uskottavuuden kannalta. Yritykset miettivät nykyään tarkkaan mihin keskittävät toimintaansa, mistä on niille hyötyä (tulos, toiminta, tehokkuus, maine, sidosryhmävuoropuhelu tms.). Yritykset katsovat myös erityisen tarkkaan mihin seuraan ja yhteyteen he toimillaan ja tässä tapauksessa sitoumuksellaan kuuluvat. Prosessit yrityksissä ovat myös pitkiä; yrityksen sitoumus hyväksytään usein sen korkeimmissa hallintoelimissä ja isojen yritysten sitoumusten hyväksyntäprosessi saattaa viedä kuukausia.

9.3. Sitoumuksen konsepti ja hyödyt tulisi kirkastaa etenkin yritysten kannalta

Yrityksistä 13/25:stä voidaan sanoa tulleen mukaan pääsihteeristön aktiivisen kontaktoinnin kautta. Tässä piilee hankaluus: yritysten laajamittainen mukaan saaminen vaatii aktiivista henkilökohtaista myyntityötä ja yritysten motiivien selvittämistä. Sitoumuksen brändi ja sen hyödyt yrityksille eivät ole kirkkaat; sitoumuskonseptia tulisi työstää edelleen jotta hyödyt olisivat selvillä eikä niitä tarvitsisi jokaiselle yritykselle erikseen kertoa.

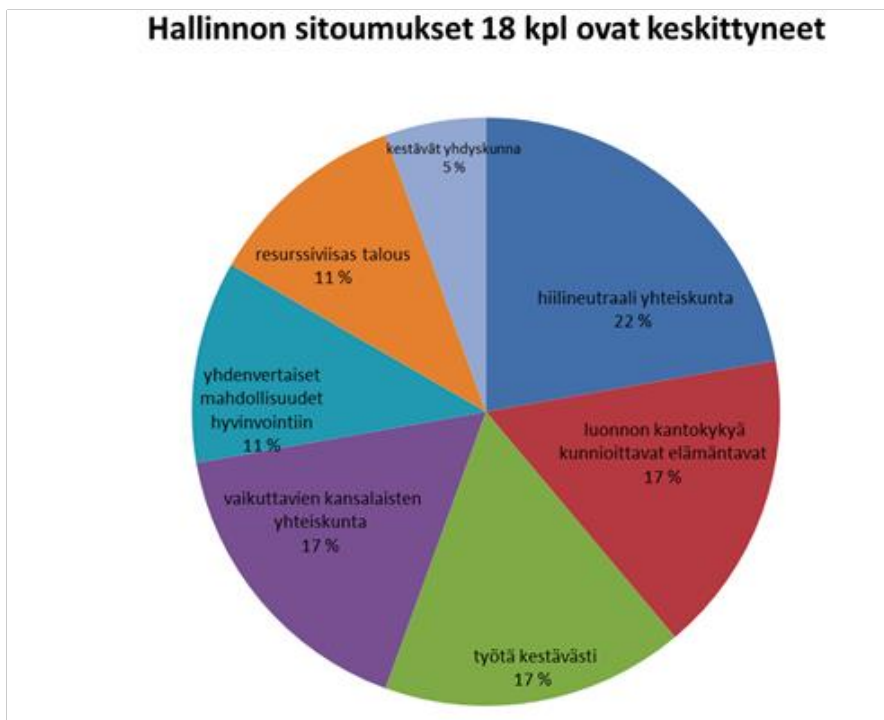
Yritysten tekemien sitoumusten tavoitteiden jakauma



10. Hallinnon sitoumukset

Hallinnon sitoumukset käsittävät ministeriöiden, kuntien ja kaupunkien (annettu ainoastaan opetus- ja kasvatuspuolen sitoumuksia: Oulun kaupungin sivistystoimi, Rauman kasvatus- ja sivistystoimi), muun hallinnon (Sitra, Kela, Uudenmaan ELY, Hämeen ELY, Syke, Tekes) ja yhden maakunnan (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto) sitoumukset.

Hallinnon sitoumukset (18 kpl) ovat keskittyneet melko tasaisesti seitsemään tavoitteeseen, ainoastaan Luontoa kunnioittava päätöksenteko – tavoitteeseen ei ole annettu yhtään sitoumusta, kuva.



10.1. Hallinnon rooli mahdollistajana ja esimerkin näyttäjänä

Rakennesiirtymän hallinnassa valtion/julkisen hallinnon rooli olisi toimia aktiivisena muutosedellytysten valmistelijana, mahdollistajana, tukijana ja rahoittajana. Rakennesiirtymä edellyttää eri toimijoiden verkottumista yli toimialarajojen. Tässä julkisella hallinnolla on mahdollisuus luoda yhteyksiä ja osoittaa synergioita. Julkinen hallinto voi omien hankintojensa kautta luoda ja kasvattaa markkinoita kestäville palvelukonsepteille ja tuotteille. Julkinen hallinto voi myös omilla politiikkalinjauksillaan (yhteiskuntasitoumus, strategiat) luoda luottamusta siihen, että toimijoiden kannattaa muuttaa toimintatapojaan ja suunnata kehitystoimintaansa laajalti hyväksytyihin tavoitteisiin (sitoumuksen tavoitteet + globaalit kestävä kehityksen tavoitteet).

10.2. Esimerkkinä ympäristöministeriön ekologisen jalanjäljen pienentämisen haaste

Heti sitoumusprosessin alussa ympäristöministeriö haastoi muun hallinnon tekemään omia sitoumuksiaan hallinnon oman toiminnan ekologisen jalanjäljen pienentämiseksi. Tähän haasteeseen eräät tahot ovat jo vastanneet ja tulossa on lisää hallinnon sitoumuksia liittyen toimitiloihin ja omaan toimintaan. Vaikutukset voisivat näkyä selkeästi mm. valtion budjetissa. Pelkästään valtioneuvoston ekologisen jalanjäljen vähennyspotentiaalin arvioidaan olevan vuoteen 2015 mennessä -15 % ja vuoteen 2025 mennessä -20 %. Valtionhallinto säästäisi noin 10 miljoonaa euroa vuodessa pelkästään säästämällä energiaa 10 %.

”Helmet”:

- Pohjois-Karjalan maakuntaliiton sitoumus, jossa maakunta sitoutuu luopumaan kokonaan öljystä vuoteen 2030 mennessä. Sitoumus ei ole uusi asia antajalleen; pitäisikin selvittää mitä lisähyötyä tai pontta sitoumuksen teko maakunnalle tuo asian edistämiseen
- Hämeen ELY:n sitoumus, jossa haastetaan kaikki alueen toimijat laatimaan oma sitoumus
- Kuntaliiton sitoumus, jossa Kuntaliitto tekee toimenpiteitä omassa toimessaan mutta samalla kehottaa kuntia tekemään omat sitoumuksensa
- Syke sitoutuu olemaan vuonna 2017 hiilineutraali ja jakaa esimerkkiään ja toimintamalliaan muille & haastaa muun valtionhallinnon mukaan. Syken sitoumus on jo saanut aikaan toiminnan muutoksia Sykessä
- Sitra sitoutuu luomaan ja rahoittamaan resurssiviisaita toimintamalleja, jotka auttavat ihmisiä, kuntia ja yrityksiä pienentämään hiilijalanjälkeä ja säästämään luonnonvaroja

11. Toimialakohtaiset sitoumukset

Energiateollisuus ry ja Metsäteollisuus ry toimialoin ovat tehneet sitoumukset. Julkaisua odottaa Finanssialan keskusliiton kolme konkreettista sitoumusta. Toimialojen tekemät sitoumukset, niiden ollessa tavoitteellisia, konkreettisia ja koko toimialaa koskevia, voivat olla hyvinkin vaikuttavia ja laajoja niiden osallistaessa koko toimialan mukaan.

12. Sitoumusten tarkastelu tavoitteittain

12.1 Yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin (16 sitoumusta)

Yhdenvertaisuuden tavoitteessa kestävä kehityksen ottaminen osaksi yleissivistävää opetusta ja kaikkien alojen koulutusta on kerännyt selvästi eniten sitoumuksia ja sitoumuksista 10 tuleekin kasvatus- ja opetussektorilta. Sitoumuksista puolet (8 kpl) on sisällöltään organisaatioiden sisäisten kestävä kehityksen toimintamallien tai resurssitehokkuuden kehittämistä. Lisäksi sitoumuksista kolme on kaksitahoisia, sisältäen tavoitteita sekä oman toiminnan kehittämiseksi että yhteiskuntasitoumuksen levittämiseksi haasteen muodossa sidosryhmille tai katto-organisaatiosta alaspäin.

Yhteiskuntasitoumuksen leviämisen kannalta tärkeää haastamismahdollisuutta on siis hyödynnetty varsin harvassa, vain noin 20 % sitoumuksista. Toisaalta sitoumuksia runsaasti antaneen varhaiskasvatus- ja opetussektorin kestävä kehitystyö on parhaimmillaan hyvinkin laajasti vaikuttavaa oppilasta oppilaiden vanhempiin saakka. Vahvaa haastamisen viestiä antaa Viisaampi markkinointi, joka sitoutuu mm. antamaan 15% prosenttia alennusta tuntihinnasta asiakasorganisaation yhteiskunnallisen sitoumuksen perusteella.

Opetussektoria edustavien Vapaan sivistystyö ry:n, Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry:n ja LUMA-keskus Suomen sitoumukset ovat yhdenvertaisuuden tavoitteessa vaikuttavuudeltaan potentiaalisimmat. Vapaan sivistystyö ry:n sitoumus on hyvä esimerkki kaksitahoisesta sitoumuksista, jonka toinen tavoite on saada kestävä kehitys osaksi kaikkien vapaan sivistystyön opistojen toimintaa ja toimintajärjestelmiä ja tavoite liittyy keskusjärjestöjen oman kestävä kehitys-toiminnan kehittämiseen. Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton yhtenä tavoitteena on, että LYKE-kehittämiskeskuksista 80% kannustaa kouluja ja varhaiskasvatuksen toimijoita tekemään oman yhteiskuntasitoumuksen. LYKE myös valmistaa verkostolleen ohjeistusta sitoumusten toteuttamiseksi. Haasteen tai sitoumuksen levittämistavoitteen sisältävät sitoumukset lienevät kaikista tehokkaimpia yhteiskuntasitoumuksen levittämisen kannalta. Sen tehostamiseksi haastamiselle pitää tulisi myös konkreettinen tavoite sitoumusta annettaessa.

12.2 Vaikuttavien kansalaisten yhteiskunta (10 sitoumusta)

Tavoitteen lähes kaikki (90%) sitoumukset tulevat varhaiskasvatus- ja opetussektorilta. Näistä kuudessa sitoudutaan sisäiseen kestävä kehitys –toiminnan eteenpäin viemiseen ja loput neljä sisältävät muiden tahojen haastamisen elementtejä.

Vaikuttavuudeltaan laajin on selvästi Opetus- ja kulttuuriministeriön sitoumus, jonka mukaan ministeriö huomioi kestävä kehityksen sitoumuksen tavoitteet strategioissaan sekä ministeriön alaisten virastojen

ja laitosten ohjauksessa. Käytännön työkaluja sitoumuksen tavoitteiden toteutumiseksi ovat kestävän kehityksen mukaan ottaminen tulosneuvotteluihin, mikä parantaa tilanneseurantaa ja mahdollistaa johdonmukaisen kehittämisen. Lisäksi OKM on koonnut yhteistyöverkoston, jonka määränä on jakaa tietoa ja asiantuntemusta kestävän kehityksen edistämiseksi. OKM sitoutuu myös haastamaan muita hallinnonalan toimijoita tekemään omia kestävän kehityksen toimenpidesitoumuksia. Jos muut hallinnonalat toteuttavat yhtä laajat sitoumukset, on niillä merkittävät yhteisvaikutukset yhteiskuntasitoumuksen kannalta

Omaa toimintaansa eri toiminnoissaan kestävämmälle pohjalle luova Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut on antanut laajan sitoumuksen, jossa se sitoutuu vähentämään omaa ekologista jalanjälkeään henkilökunnan koulutuksen, työyksiköittäin laadittavan toimintaoppaan ja resurssitehokkuuden parantamisen muodossa. Lisäksi se kasvattaa kestävän kehityksen painoarvoa varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa. Sitoumuksen tavoitteena on, että 25% päiväkodeista ja kouluista on saanut ulkoisen kestävän kehityksen tunnuksen 2016 mennessä.

Ruohonjuuritason kansalaisjärjestöt ovat heikosti edustettuina sitoumusten antajien joukossa. Yhteiskunta sitoumuksen levittämismahdollisuuden tällä sektorilla on aktiivisten yhdistystoimijoiden myötä Suomessa laajat ja ne tulisi hyödyntää entistä tehokkaammin. Kansalaistoimintaa edustaa tavoitteessa yksin Jyväskylän kestävä kehitys JAPA ry:n sitoumus, jonka myötä JAPA kannustaa paikallisia asukas- ja kyläyhteisöjä sitoumusten tekemiseen ja tarjoaa ideoita niiden toteuttamiseksi.

12.3. Työtä kestävästi (9 sitoumusta)

Kestävän työn tavoitteen alle ilmoitetuista sitoumuksista kolmessa tähdätään organisaation sisäisten prosessien kehittämiseen työhyvinvoinnin ja/tai ympäristörasituksen pienentämisen kannalta. Seitsemän muun sitoumuksen vaikuttavuuspotentiaali on laajempi pyrkien muuttamaan työelämän rakenteita tai toimintamalleja esimerkiksi nuorten, maahanmuuttajien tai vajaakuntoisten työllistymisen parantamiseksi.

Esimerkiksi Syke kehittää ja levittää mallia maahanmuuttajien ympäristösisältöisten harjoittelujaksojen toteuttamisesta. S-ryhmä kehittää toimintamallia, jonka kautta nuoret voivat tutustua monipuolisesti kaupanalan työmahdollisuuksiin. Lisäksi Sita Suomi sitoutuu aloittamaan yhteistyön työvoimaviranomaisten ja vakuutusyhtiöiden kanssa osatyökykyisten työllistämisen lisäämiseksi toimipaikoissaan.

Kolme palkansaajajärjestöä on kehittänyt pilotoitunutta kestävän työn-koulutuksen, joka on tarkoitus jalkauttaa myöhemmin liittojen koulutuksiin ja työpaikoille. TEKES on sitoutunut kehittämään työkalua muutosten mittaamiseksi ja seuraamiseksi työorganisaatioissa. Sitra on sitoutunut edistämään työelämän kannustavuutta ja joustavuutta sekä nuorten työllistymistä.

12.4. Kestävät yhdyskunnat ja paikallisyhteisöt (4 kpl)

Kestävät yhdyskunnat -tavoitteessa on prosentuaalisesti eniten hyödynnetty sitoumusten levittämiseen tarkoitettua haastamistoimintaa. Neljästä sitoumuksesta kolmessa on mukana muiden organisaatioiden ja toimijoiden osallistamista tai sidosryhmien haastamista. Hämeen ELY-keskus sitoutuu haastamaan sidosryhmänsä ja kannustamaan kaikkia alueensa toimijoita laatimaan omat yhteiskuntasitoumuksensa. Suomen kuntaliitto puolestaan haastaa mukaan kaikki kunnat. Kuntaliitto sitoutuu tehostamaan oman toimintansa resurssitehokkuutta ja myös viestimään oman yhteiskuntasitoumuksen toteutumisesta ja laatii nettisivuilleen ohjeistuksen haastamilleen tahoille yhteiskuntasitoumuksen laatimiseksi. Hämeen ELY:n ja Suomen kuntaliiton haasteiden kattavuus on erittäin laaja. Seuraavaksi haastaneiden tulisi toimia aktiivisesti haasteiden todelliseksi levittämiseksi, mikä vaatii organisaatioilta aktiivista ja toimivaa markkinointia. Haastamisten lisäksi sitoumusten antaneiden toteuttama viestintä on merkittävä työkalu yhteiskuntasitoumuksen levittämisessä ja sitä tulisi hyödyntää kaikin mahdollisin tavoin.

12.5. Hiilineutraali yhteiskunta (14 sitoumusta)

Hiilineutraalin yhteiskunnan tavoitteessa tyypillinen sitoumus käsittää oman toiminnan resurssitehokkuuden parantamiseen tai ympäristömyötäisyyteen liittyviä toimia. SYKE:n tekemä sitoumus sisältää lisäksi oman organisaation resurssitehokkuuden parantamiseksi kehitetyn toimintamallin jakamista muiden käyttöön ja toisten mukaan haastamista.

Energiateollisuus on tehnyt monitahoisen sitoumuksen yhteiskunnan energiatehokkuuden lisäämiseksi, jonka myötä se lupaa sähköisen liikenteen mahdollistamisen ja kaukolämmön tuotannon tehostamisen lisäksi parantaa pientuotannon toimintamahdollisuuksia. Energiateollisuuden raportin mukaan sähköautojen latauspisteitä on vuodenvaihteessa 227 kappaletta ja aurinkosähkön asennuskoulutuksessa oli käynyt 250 henkilöä. Mikrotuottajilta energiaa ostavien sähköntuottajien lukumäärä oli sitoumuksen ensimmäisen vuoden jälkeen 17. Määrien lisääntyessä energiateollisuuden sitoumuksen tavoitteilla on merkittäviä mahdollisuuksia. Tavoitteen ympärille olisi mahdollista koota toisiaan täydentäviä sitoumuksia energia-alan eri toimijoilta ja kuluttajilta.

Muita yhteiskunnan rakenteita ja toimintamalleja parantavia sitoumuksia ovat antaneet Pohjois-Karjalan maakuntaliitto ja Sitra. Pohjois-Karjalan maakunta on hankkiutumassa eroon fossiilisen öljyn käytöstä pyrkien ensimmäiseksi eurooppalaiseksi maakunnaksi, joka on pystynyt luopumaan fossiilisesta öljystä. Sitra puolestaan sitoutuu levittämään pilotoimiaan resurssiviisaita toimintamalleja mm. kuntiin ja yrityksiin. Tällaisten sitoumusten yhdistelmät voivat tarjota alueille todellisia mahdollisuuksia kestäväen kehityksen mukaisten kaupunkien ja kuntien kehittämiseen.

Tavoitteen sitoumuksista useampi liittyy liikenteeseen ja liikkumiseen. Parkkisähkö Oy sitoutuu lisäämään Suomen sähköautojen latauskapasiteettiä miljoonaan latauspisteeseen kymmenen vuoden sisällä, mikä on toteutuessaan erittäin merkittävä hanke. Myös energiateollisuuden sitoumuksen yksi tavoite on lisätä julkisten latauspisteiden määrää. Kolmannen autoilua koskevan sitoumuksen on antanut Ri-Lease Finance, joka sitoutuu tarjoamaan asiakkailleen vähäpäästöisempiä ajoneuvoja. Lisäksi muutamat toimijat sitoutuvat kompensoimaan lentomatkojen aiheuttamat päästöt, vähentämään lentomatkustusta tai lisäämään etäosallistumismahdollisuuksia.

Yritysten sitoumuksista huomiota herättävin on Kanttia2:n sitoumus rakennusten elinkaaren pidentämiseksi. Sitoumuksen mukaan yritys kehittää ja tuo markkinoille täysin uuden tuotteen ja kehitystyön tuloksena tavoitteena on, että vuoteen 2020 mennessä 20% sen suunnittelemissa rakennuksista olisi tehty muunneltavuutta hyödyntäen jopa 500 vuotta kestäviksi. Sitoumus on herättänyt laajaa huomiota ja sen ympärille on alkanut rakentua kiinnostuneiden toimijoiden (talotekniikka, rakennusalan yritykset, tutkimuslaitokset, kaupungit ja säätiöt) klusteri. Tämä on juuri sellainen esimerkki joka parhaimmillaan luo uusia ennalta arvaamattomia kumppanuuksia, joita sitoumuksella haetaan.

12.6. Resurssiviisas talous (17 sitoumusta)

Resurssiviisaan talouden tavoitteessa sitoumusten sisältö on hyvin kirjavaa. Useampi sitoumuksista on osa sitoumuksen antajan tavanomaista toimintaa eikä täytä välttämättä sitoumusohjeiden uutuuskriteeriä. Esimerkiksi Metsäteollisuus on antanut alan ensimmäiset ympäristö- ja vastuullisuussitoumukset, jotka ovat hyvin kattavat ja alkuvaiheessa olevat, mutta julkistettu jo ennen sitoumusprosessiin osallistumista. Sitoumuksen uutuuskriteerin merkitys joutuukin joidenkin sitoumusten kohdalla kyseenalaiseksi – riittäisikö kriteeriksi, että sitoumuksen tavoitteet ovat kunnianhimoiset, tuottaen lisäarvoa ja tuloksia kestäväen kehityksen kannalta läpi sitoumusajanjakson.

Hyvänä esimerkkinä yhteiskuntasitoumuksen tuomista yhteistyön luomisen mahdollisuuksista käy Outotec Oyj:n antama sitoumus, jonka tavoitteena on visioida yhdessä Aalto-yliopiston opiskelijoiden ja professorien kanssa tulevaisuuden kestävä kaivostoimintaa. Yhteistyössä toteutettava sitoumus on etenemässä suunnitelmien mukaisesti ja loppuraportti ilmestyy vuoden 2015 lopulla.

Yritysten sitoumukset koskevat pääosin oman toiminnan resurssitehokkuuden parantamista ja toiminnan ympäristövaikutusten pienentämistä. Sitoumukset ovat esimerkillisiä ja siten merkittäviä, mutta niiden vaikutuksia on vaikea arvioida prosessin alkuvaiheessa. Esimerkiksi Vapo Oy on sitoutunut rakentamaan kaikille tervetuotantoalueille parhaan käyttökelpoisen vesienkäsittelytekniikan sekä pienentämään tuotantoalueiden kiintoaine- ja humuskuormitusta. Ahlström Oyj on puolestaan antanut kolme konkreettista tavoitetta yhteiskuntasitoumuksen toteuttamiseksi. Se laskee energian kulutustaan 10% 2015 loppuun mennessä, pyrkii hyöty käyttämään kaiken prosessijätteensä ja tarjoaa 40 harjoittelupaikkaa opiskelijoille vuonna 2015. Toimipaikkojen määrää viime vuosina reilusti kasvattanut Pääkaupunkiseudun kierrätyskeskus toimii sekä ympäristökasvattajan, että käytetyn tavaran kunnostajana ja kierrättäjänä. Sen uudelleen käyttöön välittämä tavaramäärä (2,5 miljoonaa tuotetta) oli vuonna 2014 noin 10% aiempaa vuotta korkeampi, mikä täyttää sitoumuksen tavoitteet.

Yksittäiset sitoumukset kattavat ruokahävikin vähentämistä, työmatkojen vähentämistä etäkäyttötoimintoja lisäämällä, energiatehokkuuden parantamista sekä hankintojen ohjausta. Niputtamalla yksittäisiä pienempivaikutteisia sitoumuksia, niiden yhteisvaikutus voitaisiin tuoda paremmin esille, mikä olisi mielekästä myös sitoumuksen antajan kannalta.

12.7. Luonnon kantokykyä kunnioittavat elämäntavat (30 sitoumusta)

Myös tähän päätavoitteeseen luokitelluista sitoumuksen antajista suuri osa (51%) tulee varhaiskasvatus- ja koulutussektorilta. Sitoumuksista varsin suuri osa (21 kpl) on sisällöltään sitoumuksen antajan toiminnan sisäistä kehittämistä kestäväen kehityksen vaatimuksia vastaavaksi tavoitellen esimerkiksi sertifiointia.

Okka-säätiö on ollut promoottorina varhaiskasvatus- ja opetusalan sitoumusten keräämisessä ja suureksi osaksi on säätiön aktiivisuuden ansiota, että sitoumuksia on tullut tältä sektorilta näin runsaasti. OKKA-säätiöllä on kolme eri sitoumusta elämäntapojen tavoitteen alla. Säätiö on haastanut yhdessä Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:n Suomen ympäristökasvatusseuran, Lastentarhanopettajien liiton ja Vapaa Sivistystyö ry:n kanssa kaikki Suomen päiväkodit, koulut ja oppilaitokset mukaan laatimaan omat kestäväen kehityksen toimenpidesitoumuksensa. OKKA säätiö on myös toteuttanut kilpailun, jonka tarkoituksena oli kannustaa opetus- ja kasvatusektorin toimijoita antamaan omia toimenpidesitoumuksia. Lisäksi se on sitoutunut toteuttamaan ruotsinkielisen sertifiointitoiminnan organisoinnin mallin. OKKA-säätiön ja varhaiskasvatus- ja opetusalan aktiivisuus on hieno esimerkki yhden sektorin sisäisistä mahdollisuuksista ja yhteiskuntasitoumuksen toimintamallin levittämistä. Sen kopioimisen mahdollisuuksia voitaisiin tutkia käytettävän muillakin sektoreilla kuten kulttuuritoimijat tai kansalaisjärjestöt. Yhteiskuntasitoumuksen levittämisessä voitaisiin hyödyntää vielä vahvemmin pelillistämistä ja leikkimielistä kilpailuasetelmaa.

SYKE:n ja Fazerin sitoumukset ovat hyvä esimerkki sitoumusten tuomasta uudeltaisesta yhteistyöstä. SYKE:n tekemässä sitoumuksessa tavoitteena on organisaation oman työpaikkaruokalan ympäristövaikutusten vähentäminen. Samalla kehittävä toimintamalli ruokahävikin vähentämiseksi tehdään yhteistyössä Fazerin kanssa, joka toimii SYKE:n työpaikkaruokalan palveluntarjoajana. Omassa sitoumuksessaan Fazer tavoittelee ruokahävikin minimointia kaikissa ravintoloissaan sekä makeis- ja leipomotuotteiden tuotannossa. Yhteistyömallisilla sitoumuksilla on parempia mahdollisuuksia vaikuttavuuden varmistamiseksi ja näihin voitaisiin yhteiskuntasitoumuksmallissa tarjota enemmän työkaluja.

12.8. Luontoa kunnioittava päätöksenteko (8 sitoumusta)

Tavoitteessa kaksi sitoumusta on vaikuttavuudeltaan potentiaalisimpia. Finnish Business & Society ry:n sitoumus on haastaa kaikki jäsenorganisaationsa mukaan kestäväen kehityksen sitoumukseseen. FIBS-verkostoon kuuluu jäseniä lähes kaikilta toimialoilta ja sillä on useampi sata jäsentä. Se jakaa tietoa sitoumuksista ja sitoumuksen antaneista yrityksistä eri viestintäkanavissa. FIBS:n mahdollisuuksia toimia OKKA-säätiön kaltaisena yhteiskuntasitoumuksen promoottorina yrityskentällä voitaisiin tutkia tarkemmin.

Näkyvyyttä kerännyt ”Parannetaan maailmaa pizza kerrallaan”-kampanja on osa Kotipizzan sitoumusta, jossa se muun muassa sitoutuu kehittämään vastuullisuutta yhdessä tavarantoimittajiensa kanssa. Näkyvyyden ja tavarantoimittajien sitouttamisen myötä sitoumuksen vaikutukset ulottuvat omaa toimintaa laajemmalle.

Muilta osin tavoitteen sitoumukset käsittävät sisäistä ympäristötyön kehittämistä ja resurssitehokkuuden lisäämistä esimerkiksi energiankuluttamisen vähentämistä ja etäosallistumismahdollisuuksien tehostamista.